

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr. 32/895.

Anunțiu.

Esaminile de cualificațiune învățătorescă se vor ține cu începerea din 3/15 februarie an. cur. în sala institutului pedagogic-teologic. Candidații vor substerne la Consistoriu până în 1/13 febr. a. c. recursele lor provădute cu documintele de botez, absolutoriu de pedagogiu, atestat de practică, și ce dovedeji vor mai fi având.

Arad, 2/14 Ianuarie 1895.

Consistoriul eparchial gr. or.
român din Arad.

Sinódele parochiale ordinare.

Ținem foarte mult, ca corporațiunile noastre din parochiă se desvólte cât mai multă activitate. De aceea fiind că ne aflăm în timpul, în carele se întrunesc în sensul statutului organic sinódele parochiale în ședință ordinară, — constătam, de nou, că obiectul de căpetenie asupra căruia au să delibereze aceste sinóde, este : esaminarea raportului despre activitatea desvoltată de comitetul și epitropia parochială în decursul anului trecut.

În conformitate cu dispuseșiunile cuprinse în cerculariul consistorial emanat sub Nru 2056/B din anul 1890 comitetul substerne acest raport în scris; și pentru orientare reproducem din cerculariul sus provocat următoarele :

„Spre a poté veni în ajutoriu comitetelor noastre parochiale întru desvoltarea activității sale, amintim aici, că agendele avisate prin ș-lă 23 din statutul organic la competența comitetului le putem împărți în 3 categorii și anume :

a) afaceri curente, cum sunt : ingerința ce o acórdă statutul organic comitetului în alegerea fecielor bisericesci, și altele :

b) afaceri de trăinicie, cum sunt : ingrijirea de a-să sporí averea bisericeii prin o bună administrare și chivernisire ; și prin elocarea și investirea aceleia, astfeliu, ca să creșca cu siguranță, și să nu fie espusă la daune, și ca după timp să poté contribui la ameliorarea dotațiunei preoteșci și învățătoresci, și

c) Nisuița de a conlucra la ridicarea religiosității și moralității poporului prin promovarea sêmțului de pietate între credincioși, prin ingrijirea de o mai bună creșcere a tinerimei prin școla noastră confesională și prin „desradăcinarea datinilor stângace din popor.“

Amintind aici aceste trei categorii de lucrare, avisate de statutul organic la competența comitetelor parochiale, — poftim și provocăm prin această șe p. t. oficie protopresviterale și parochiale, a stărui și ingrijii că comitetele noastre parochiale se indeplinesca cât mai conscientios îndatoririle, pre cari li-le impune statutul organic în toate trei direcțiunile, amintite mai sus ; ér pêntru a se poté vedé din an în an progresul, care se face în această direcțiune, îndatorăm pre oficiile parochiale a ingrijii, că în raportul anual îndatinat, pre carele lu-substerne comitetul parochial sinodului parochial ordinaru, ținând după prescriesele legii în luna lui Ianuarie a fiecărui an să-se aréte esact activitatea desvoltată de comitetul parochial în decursul anului precedent, — specificându-se acea activitate după cele trei categorii amintite mai sus, — ca astfel sinodul parochial, și respective obscea creștinăscă din parochie să aibă cunoscință esactă despre lucrările comitetului și și

pre această cale să contribuie comitetul la dezvoltarea semțului de pietate și alipire al credincioșilor către biserică; ér pentru ca despre ceea ce se lucră în parohie să aibă cunoștință și organele superioare, și anume protopresviteratul și eparchia — acele rapórt ale comitetului dimpreună cu conclusele, ce le vor lua sinódele parohiale asupra lor să-să subșternă oficiului protopresviteral, cel mult până la finea lunii lui Ianuarius a fiecarui an; ér acesta să îndetóreză, ca în reportul, pre carele lu-face comitetelor și sinódelor protopresviterale, întruninde după prescriesele legii în luna lui Februarius, să facă amintire despre tóte cele efeptuite în parohie în decursul anului precedent, ca astfel să-să pótă stérni o emulatiune cât mai mare între organele nóstre din parohie întrú implinirea cât mai succésă a detórințelor, pre cari li-le impune statutul organic, și ca astfel să pre calea oficiului protopresviteral să aibă și acest Consistoriu cunoștință cât mai esactă despre tot ceea ce se lucră de organele nóstre în parohie și să-să pótă în deplină cunoștință de causă orienta asupra dispúștiunilor, ulterioare pentru înaintarea poporului nostru credincios.

Invěțământul limbei materne.

(Continuare.)

Ținěnd cont de acest postulat, în cartea de cetire trebuie să se întrețese și unele lucruri din economie, industrie, igienă și din viața socială. Fierește tóte aceste se vor presenta elevilor numai ca începuturi, cari să pótă servi de basă pentru un invěțământ mai dezvoltat și să-le pótă fi de folos în viața practică. Apoi din literatura națională vom suscepe în cartea de cetire numai piese de valóre adevărată, și anume de acelea, cari prin forma lor simplă și naivă și prin un conținut ușor corespund cu priceperea elevilor. În fine tóte aceste materii ale cărții de cetire trebuie să fie aduse în combinație unele cu altele după principiul concentrațiunii, carele e pentru invěțământul elementar un principiu fundamental.

În cartea de cetire direcția reală trebuie să fie în armonie cu cea ideală. Direcția reală se representă prin descrierea obiectelor din școlă, din casă, din grădină, din comună, din natură preste tot; iar direcția ideală prin narațiuni, fabule, legende și istorisiri despre lucruri memorabile din istoria națională, poesióre alese din autorii cei mai buni și cantece populare.

După-ce în cele de mai sus am indicat materia cărții de cetire, acum să facem unele ob-

servări și cu privire la formă. Conform principiilor metodice, cartea de cetire are să fie mijlocul principal al invěțământului limbei materne, deci e necesar ca piesele din ea să fie astfel alese, încât ele să pótă servi elevilor ca material de intuiție pentru partea teoretică, adecă pentru formele sintactice și gramaticale, pentru ortografia și stilistica limbei. Cu un cuvěnt, piesele de cetire au să fie adevărate modele și în privința formei. Prin o carte de cetire carea corespunde tuturor recerințelor înșirate, se va aduce la un grad de dezvoltare mai înalt simțul de limbă al elevilor, o dezvoltare carea s'a început în cele doue clase inferioare cu graiul viu prin exercițiile de cugetare, și vorbire.

5) Tractarea metodică a pieselor de cetire.

a) Din punct de vedere material.

Cetirea numai așa va pótă să fie un mijloc principal de a cultiva pe elevi, dacă dēnșii vor înțelege pe deplin materia cetită. Spre acest scop tóte piesele de cetire mai nainte trebuie să-li se explice. Că ce și cum are invěțătorul să explice, aceea atirná dela gradul de pricepere al elevilor, regula generală este înse, că trebuie să explicăm tot, ce ei nu înțeleg pe deplin. Explicarea e superfluă numai în casuri de acelea, când elevii și de sine pot ușor găsi înțelesul.

De înțelegerea perfectă a materiei cetite invěțătorul are să se îngrijescă dejă dela început, când copiii cetesc încă numai cuvinte singuraticice. Acesta se face așa, că le spunem direct înțelesul cuvěntului necunoscut, înse cât se póte pe scurt, numai prin câteva cuvinte. Când apoi elevul începe a ceti piese coherente, atunci ne vom îngriji, ca el să înțelégă nu numai cuvintele, ci și conținutul întreg al piesei în legătură logică. Explicarea cuvintelor și aci se va face tocmai ca pe gradul inferior. Tractarea metodică a conținutului va fi înse diferită, după cum piesa este narațiunea unei întempleri sau descrierea unui obiect concret.

La tractarea narațiunilor se procede astfel :

1) Invěțătorul naréză cuprinsul întreg al piesei, acesta se va face, pe cât se póte fidel, expresiunilor din carte. Spre acest scop el are să studieze piesa înainte de a veni în școlă, pentru-ca predarea să pótă fi clară și fluentă. Piesele mai lungi se vor nara în părți.

2) Invěțătorul cetește înainte piesa. Aici scopul este, ca invěțătorul să arete elevilor model de cetire logică și estetică. Cetirea, tocmai ca vorbirea, e o dexteritate, carea elevul numai prin imitația unor modele perfecte și-o póte însuși. Dacă piesa e mai lungă, nu se cetește tótă de odată. Pe gradul inferior fierește se vor tracta numai piese scurte. Până-când cetește invěțătorul, elevii urmăresc cetirea în tăcere în cărțile lor.

3) Elevii cetesc piesa cu voce sonoră, la înțeles și cu sentiment. După-ce elevii cunosc conți-

nutul narațiunii și au auzit și cetirea de model din partea învățătorului, sunt din destul pregătiți, pentru ca să cetască și ei logic și estetic. Mai nainte vor ceti cei dexteri, succesiv înse și cei debili. Învățătorul se va îngriji, ca elevii să accentueze corect și să observe exact toate semnele de punctuație.

4) *Învățătorul face analiza logică a piesei prin întrebări adresate către elevi.* La acest moment învățătorul procedeză așa, că pune pe un elev să cetască propoziția primă până la punct, apoi întrebă, că cine lucră, ce face cineva, care este locul, timpul, modul, cauza, scopul acțiunilor, șcl. Învățătorul caracterizează mai deamăruntul persoanele din narație, descrie locurile, indică timpul, motivele și consecvențele faptelor întâmplate, cu un cuvânt, desfășură toate momentele psihologice. Explicările au să fie cât se poate de scurte, dar precise. Astfel se vor analiza toate propozițiunile până la fine, întrebând când pe un elev, când pe altul. După această analiză învățătorul are să-i conducă pe elevi și la abstracția *învățătorei morale*, dacă din piesă se poate scoate ușor o atare învățătură.

5) *Elevii reproduc narază piesa întrăgă în legătura logică.* La început învățătorul poate ajuta pe elevi prin întrebări acomodată, mai târziu înse ei vor avé să nareze întreg conținutul piesei în continuitate neîntreruptă și, pe cât se poate, cu expresiuni asemenea celor din carte. Dacă divisăm piesa în părți, la fine trebuie să cuprindem la oaltă toate părțile singulare.

Prin o astfel de tractare a narațiunilor se va lumina nu numai inteligența elevilor, ci se vor nobilita și sentimentele lor, și ei totodată se vor deprinde de a și exprima în limbă corect și frumos cugetările lor. Privite din acest punct, piesele de cetire vor face pe elevi accesibili pentru tot ce e adevărat, frumos și bun, și vor contribui la formarea caracterului lor moral și național!

În cele trei clase superioare nu mai este necesar a istorisi mai nainte conținutul narațiunilor, ci este destul, dacă întâi învățătorul cetește înainte piesa, sau pune pe un elev mai dexter să o cetască, iar ceilalți să asculte cu atenție.

Dacă narația a fost mai extensivă, și am predat-o în părți, conținutul fie-cărei părți îl vom cuprinde în o propoziție, care o scriem pe tabela cea mare a școlei. În clasele superioare elevii înșiși au să caute, să găsească și să scrie pe tabelă conținutul scurțat al fie-cărei narațiuni.

Încât pentru piesele, cari cuprind în sine descrierea unor obiecte concrete, tractarea lor se deosebește de a narațiunilor întru atâta, întru cât învățătorul trebuie să procure mai întâi elevilor sei întuție cât se poate de clară și precisă despre obiectul respectiv, fie acel obiect un *product natural* de ex. animal, plantă sau mineral, sau un *product artificial* de ex. o casă, o mobilă, o unealtă economică, șcl. fie un *fenomen fizical* de ex. curcubeul,

aburii, echoul șcl., fie un *tip geografic* de ex. capitala țerii, Carpații, șcl. Dacă obiectul e un *product natural* sau *artificial*, atunci învățătorul îl va arăta elevilor sei sau *în natură*, sau cel puțin *în o iconă fidelă*, pentru-ca astfel sensurile să primescă impresiuni vii. Cu obiectul sau cu icona în mană, învățătorul vorbește despre mărimea, forma, părțile, colorea obiectului, despre folosul sau dauna lui, cu un cuvânt despre toate momentele, cari sînt descrise și în piesa de cetire. Dacă obiectul se ține de domeniul *fisicei*, învățătorul produce fenomenul respectiv prin un experiment potrivit în fața elevilor, ori se provocă la experiențele acestora, și apoi descrie fenomenul conform cu trebuințele piesei. Er dacă piesa conține un *tip geografic*, învățătorul descrie acel tip mai întâi prin propunere liberă, aplicând o hartă bună, sau mai bine schițând cu creta pe tabela cea mare conturul terenului, despre care e vorbă. Numai după-ce elevii cunosc bine obiectul din chestie, îi provocă învățătorul de a deschide cartea de cetire și a ceti piesa respectivă. Tractarea ulterioară e tocmai ca la narațiuni.

Tot astfel se vor tracta și *piesele poetice*, căci și ele sînt sau *narative* sau *descriptive*. Numai cât *poesiile toate se învață de rost, se declamă și, având melodie, se cântă corect și frumos*. Învățătorul însuș arată elevilor sei, cum se memorizează piesa în mod logic zicere de zicere; mai întâi el declamă de model, apoi pune elevii să-l imiteze. Când elevii declamă, au să stee drept, să privescă în fața învățătorului, să vorbescă cu voce sonoră și curată, să exprime tot înțelesul și toate sentimentele și să aplice gesturi moderate, puține și corecte. Declamația bună contribuie foarte mult la consolidarea *simțului de limbă*.

În fine mai observăm, că învățătorul la tractarea pieselor nu este legat de ordinea, în care ele stau în carte; din contra, el va trebui să se conformeze cu unele piese după anotimp, cu altele după gradul de progresare al învățămîntului limbistic, sau după alte recerinte. Așa de ex. piesele despre plante se vor tracta vara, cele despre zăpadă iarna, cele despre brumă primăvara ori toamna, când toate aceste obiecte se pot intui în natură; er încât pentru trebuințele învățămîntului limbistic, având de ex. învățătorul de a tracta de ex. despre „pronume,” fiindcă învățămîntul gramaticii are să se razime pe cartea de cetire, el va alege o piesă, carea conține mai multe exemple corespunzătoare pentru ilustrarea regulei.

b) *Din punct de vedere formal.*

Fiind cartea de cetire un mijloc foarte însemnat, al învățămîntului limbistic propriu zis, este necesar de a analiza piesele de cetire și din punct de vedere gramatical, stilistic, ba prin ele trebuie a pregăti pe elevi chiar și pentru istoria literaturii naționale.

Pentru tractarea *din punct de vedere formal* pot servi numai astfel de piese pe cari deja le-am

analizat din punct de vedere material sau logic, și nici aceste toate, ci numai acelea, în cari elevii pot să găsească mai multe exemple acomodate pentru înțuirea unei reguli gramaticale sau stilistice.

Tractările formale nu-e permis de a-le împreuna cu cele materiale. Explicările materiale ale pieselor sunt la locul lor numai în orele anume destinate pentru cetirea logică și estetică, *ér cele formale pentru orele de gramatică*. Cu ocazia analizei logice este bine de a lăsa elevilor libertate suficientă, ca ei să pótă gusta frumsețele piesei și nu trebuie a le strica desfătarea prin întrebări contiune, căci prin întreruperi fără sfirșit și anatomisări prea minuțioase se micșorează puterea educativă a pieselor.

Deci din punct de vedere formal vom aplica piesele de cetire așa, că regulile gramaticale și sintactice le abstragem în parte din exemple alese din cartea de cetire, și ii punem pe elevi să caute și ei din piese exemple pentru regulile învățate. Apoi alegem din piese propozițiuni de model pe cari le analizăm după gramatică și sintaxă, scl., în fine în clasele superioare se pot face și analisări stilistice așa, că prin piese acomodate arătăm elevilor, ce este prosa și poesia, care piesă este descriere, și care narațiune, cari sunt cele mai obicinuite figuri stilistice și cari sunt preste tot recerințele stilului corect și frumos.

6) *Invățământul limbistic propriu zis.*

a) *Materia și planul.*

În clasa I. și a II-a prin *exercițiile de cugtare și vorbire* și prin *A b e c e d a r* se deprind elevii de a vorbi corect, a distinge exact literile, silabele, cuvintele și propozițiile și totodată a ceti fluent. Pe acest grad se începe dezvoltarea simțului de limbă și elevii primesc primele cunoștințe despre ortografie.

În clasa a III-a cu ajutorul cărții de cetire se continuă dezvoltarea și consolidarea simțului de limbă. Pe această cale elevii ajung de a vorbi limba maternă bine, înse numai instinctiv, adecă fără a ști, că pentru-ce au ei să întrebunțeze anumite forme limbistice, și nu altele. Nu-e destul, ca elevii să știe numai, cum să vorbescă, ci ei trebuie să mai știe, pentru-ce să vorbescă așa, și nu altmintrea. Deci este necesar de a conduce pe elevi la cunoșterea legilor limbei. Despre aceste tracteză gramatica, carea trebuie să se propună cu atât mai virtos, căci fără cunoșterea regulilor limbistice nu vor pótă elevii nici ceti, nici scrie corect. Materia învățământului gramatical în clasa a III-a este propoziția principală și cea amplificată, iar în clasa a IV-a propozițiile compuse.

În clasa a V-a și a VI-a se repeteză și se amplifică în mod concentric materialul tractat în clasele precedente, se mai adaug înse ca material nou *exercițiile stilistice în scris* și elevii se introduc în cunoșterea *literaturei naționale* prin

cetirea și declamarea unor piese mai ușore din autorii nostri mai aleși. Când se tracteză cutare piesă din literatura națională, totdeauna se pótă spune elevilor ceva despre viața și operele mai însemnate ale autorului respectiv, firește numai lucruri acomodate priceperii copilărești.

b) *Tractarea metodică a gramaticii.*

Ce atinge *materia de învățământ*, avem să observăm, că altele sunt scopurile gramaticii în școlile superioare, și altele în școla poporală. Până-când în școlile mai înalte de ex. în gimnasia scopul învățământului gramatical este de a da elevilor idee despre întreg organismul unei limbi, și spre a pótă realiza acest scop gramatica are să considere un material limbistic vast complet; până atunci în școla poporală scopul gramaticii este: a pune pe elev în poziție, să-și înțeleagă bine limba, să o vorbiască corect și fluent și în fine să o știe și scrie, observând regulile gramaticale; spre acest scop învățământul gramaticii elementare are să se răstingă la acel tesaur de cuvinte și expresii, pe cari le pot înțelege elevii.

Materialul gramaticii nu pótă fi, decât cel ce este mai potrivit cu gradul de dezvoltare intelectuală al copiilor și mai neapărat de trebuință pentru-ca ei să pótă vorbi și scrie corect limba. Acest material se pótă tracta în două cursuri concentrice, și anume așa, că în cursul prim elevii se vor ocupa mai mult cu formele regulate și cele mai principale ale limbei; iar în cursul al doilea se va ordina, amplifica și consolida materialul din cursul prim, așa, ca materialul predat să formeze un întreg complet și organic.

Cu privire la proces, adecă la ordinarea materiei gramaticale avem să observăm următoarele. În școlile mai înalte, având de a tracta gramatica din punct de vedere obiectiv, adecă de a considera limba ca atare, învățământul limbistic se începe cu definiția gramaticii, carea se împărțește în etimologie și sintaxă, și se continuă tractarea în mod sistematic despre sonori, silabe, cuvinte și propozițiuni. Din contră în școla poporală sau primară trebuie să se construeze tot învățământul după punctul de vedere *subiectiv*, adecă *conform cu priceperea elevului*, carele necunoscând încă deajuns limba, nici nu e capabil de a înțelege definiția și împărțirea gramaticii, și prin urmare aceea, ce în școla superioară este începutul, în școla poporală are să fie încheierea. Deci la învățământul limbei în școla poporală nu-se pótă aplica procesul sintetic dela sonori la propozițiuni, ci trebuie să se urmeze *procesul analitic* dela întreg la părți, *începând adecă totdeauna cu propozițiuni întregi, dar simple, și analisându-le în cuvinte, silabe și sonori*. Înse și propozițiile se pot lua dint'run întreg și mai mare, din piesele de cetire; căci părțile se pot înțelege mai bine în legătură cu întregul. Tot

astfel se procedeză în școlă poporală și la alte obiecte de învățământ. Având de ex. de a face elevilor intuițiune despre un animal, nu le arătăm astăzi capul, mâne trunchiul, poimâne extremitățile, șcl, ci le punem în vedere mai întâi animalul în totalitatea sa, apoi trecem la intuițiia părților singulare.

De aici urmăză totodată, că în școlă poporală *sintaxa și etimologia au de a-se tracta nu separate, ci în strînsă legătură una cu alta*, și încă așa, ca elevii să capete în fie-care clasă un curs din întreaga gramatică. Câte clase, atâtea cursuri, firește organizate după principiul „dela mai ușor la mai dificil.“ Se zicem de ex., că cursul prim cuprinde din *sintaxă*: *propoziția simplă*, noțiunea, părțile principale și formele ei dimpreună cu semnele de punctuațiune, reclamate de forma propoziției; din *etimologie*: *substantivul* după noțiune, număr, gen și terminațiune, apoi forma articulată și nearticulată în cazul nominativ; *adjectivul* după aceleaș puncte de vedere; *pronumele personal* în forma nominativului din singular și plural ca pregătire pentru conjugarea verbelor; *verbul* după noțiune, număr și persoană și forma infinitivului, apoi conjugarea sa în cele trei timpuri principale; mai departe analizarea cuvintelor în silabe și sonuri; deprinderi ortografice în nex cu lecțiile de gramatică. În clasa următoare se vor preda în general tot aceste materii, numai cât ele se vor desvolta mai pe larg, luându-se de ex. la substantiv și declinația sa, la adjectiv asemenea declinația și comparația, la verb conjugarea și în timpurile secundare, șcl. *La toate punctele tractarea trebuie să plece dela propozițiuni*. Învățătorul face cunoscute singuraticile *părți de vorbire* pe baza propozițiilor, considerându-le ca părți constitutive ale acestora, ér sufixele, prepozițiile, conjuncțiile șcl. ca și părți, cari împreună cuvintele în ziceri cu înțeles. Atât diferitele părți de vorbire, cât și formele lor derivate, compuse și provădute cu sufixe șcl. se aduc în combinație la tractarea de-a-rîndul una câte una atunci, când desvoltarea propozițiunei le reclamă. Acéstă ordine de tractare a formelor limbistice ni-se dă așa zicënd prin însaș sistema naturală a gramaticii clădită pe propozițiune ca exprimarea verbală a judecării. Pentru învățământul elementar acest proces este mai natural, mai cultivător și mai multămitor. Elevul, părăsind școlă ori-când, va duce cu sine totdeauna un întreg organic de cunoștințe gramaticale.

Metoda cea mai buna și mai recomandată de pedagogie la predarea gramaticii în școlă poporală este *metoda inducțiunei*, adecă elevii însiș trebuie să abstragă din vorbirea vie regulele, pe cari se baséză limba lor maternă. Precum a procedat inteligența omenescă la compunerea primei gramatici, tocmai așa are să urmeze și elevul în școlă. Deci mai întâi el are să învețe de a vorbi limba cât se pôte de bine. Din acéstă cauză în clasa primă și a doua a școlii poporale nu se propune gramatica,

ci elevii se dedau numai a intui cu atenție, a cugeta și a vorbi corect; după aceea trebuie să începă ei de a *reflecta asupra limbei*, adecă de a căuta, că pentru-ce se vorbește așa, și nu altmintrea, spre a putè aplica formele limbistice în vorbire și în scriere *cu deplină conștiință*. Învățătorul va pune elevii să compareze mai multe *exemple analoge*, și din acestea să abstragă legea comună sau regula gramaticală. *Elevul are să și compună însuș gramatica limbei sale*. Acesta e principiul cardinal, pe care se baséză învățământul gramaticii.

Urmând metoda inductivă, procedura specială a învățătorului la propunerea fie-cărei lecții din gramatică va fi acéstă :

a) Învățătorul își precugetă bine și de timpuriu, ce are să propună în fie-care oră. Lecția următoare trebuie să stee în strînsă legătură cu cea precedentă.

b) Învățătorul caută și își pregătește înainte de a păși în școlă mai multe propoziții după cuprins și formă potrivite de a servi ca exemple pentru inducția unei regule anumite. În cursul prim formăm aceste propoziții mai mult despre obiecte concrete cunoscute din învățământul intuitiv; mai rar vom aplica sentențe și proverbe de cuprins ales. În cursul al doilea, presupunënd o inteligență mai desvoltată la elevi, putem folosi mai mult propoziții de felul ultim. Aceste propoziții au să fie în tótă privința adevărate m o d e l e pentru regula gramaticală, ce voim a o desvolta din ele. Ca punct de plecare se pôte lua și atare *piesă de cetire, înse nu totdeauna*, căci la inducția unei reguli avem lipsă de mai multe propoziții de aceeaș formă, ér atâtea rar se pot afla într'o piesă de cetire. Afară de acéstă, la tractarea unui fenomen limbistic, concentrăm o mulțime de exerciții sintactice, etimologice, ortografice, stilistice, ér acestea nu se pot lua deodată la o piesă de cetire, fără să le fi premers ceva pregătitor. De aceea piesele de cetire se vor aplica mai mult la controlarea și întărirea regulelor gramaticale, ér aceste regule se vor abstrage mai cu înlesnire din exemple anume pregătite spre a servi ca material de inducție.

c) Învățătorul scrie exemplele alese pe tabela cea mare, provócă pe elevi de a ceti exemplu de exemplu, apoi îi face atenți la forma limbistică înfățișată prin ele. Elevii la rëndul lor examinéză aceste propoziții și, sub conducerea învățătorului, află singuri regula, pe care învățătorul o formuléză după aceea cât se pôte de scurt și precis. În fine se mai analizéză înțelesul regulei, elevii o spun de rost și o scriu în caietele lor de gramatică.

(Va urma.)

Dr. Petru Pipos.

D I V E R S E.

* **Felicitări de anul nou.** În ziua anului nou s'au prezentat la Pré Sfinția Sa părintele Episcop al Aradului Ioan Mețian spre a-și exprima sântămintele de stimă și iubire și a-l felicita de anul nou membrii consistoriului, corpul profesoral dela institutul pedagogic-teologic diecesan, comuna bisericăscă Arad, corpul oficerilor armatei cesaro-regesci din fortăreța Arad sub conducerea d-lui general, baronul Spiegelfeld, precum și corpul oficerilor armatei pentru apărarea țării, șefii autorităților civile și mulțalți onorațiori de aici, dorind Pré Sfinției Sale ani mulți fericți, spre a poté continua cu același zel archipăstoral și cu aceeași părintescă iubire conducerea clerului și poporului eparchial.

Asemenea a fost felicitat Prea Sântia Sa și din incidentul zilei onomastice.

Asociindu-ne și noi acestor felicitări rogăm pre Cel Atotputernic, ca pre Pré Sfinția Sa, părintele Episcop Ioan Mețian să-l țină întru mulți fericți ani!

* **In sfânta sêrbătore a Botezului Domnului** din anul curent ca și în anii anteriori s'a celebrat în biserica catedrală din Arad sfânta liturgiă și sfințirea apei prin Pré Sfinția Sa părintele Episcop al Aradului Ioan Mețian asistat de protosincelul Augustin Hamsea, părinții protopresviteri: Moise Bocșan și Ignatie Pap, preoții Dionisiu Popoviciu, Gavriil Bodea, Ioan Petran și diaconal Georgiu Lupșa în ființa de față a unui însemnat număr de credincioși.

* **Felicitări de anul nou în Sibiu.** Duminecă după săvârșirea serviciului divin membrii gremiului consistorial, prof. semin. și multă inteligență au meis la reședința Escelenției Sale I. P. S. D. arhiepiscop. și metropolit Miron Romanul spre a aduce felicitări Escelenției Sale. În numele celor prezenți vorbi Ilustrit. Sa dl. Dr. Ilarion Pușcariu archimandrit-vicariu arhiepiscop, făcând o iconă a evenimentelor anului trecut și descoperind Escelenției Sale recunoștința și mulțămitea, ce I-o datoresce biserica noastră națională și poporul nostru pentru poziția hotărâtă și energică, cu care a apărât interesele bisericeii și ale națiunii, dorind ca bunul Dumnezeu să-i lungescă firul vieții și se-l țină mulți ani în deplină sănătate spre a poté purta cu succes lupta, ce ni-se impune. Vorbirea elocuentă a Ilustrit. Sale a fost urmată de urale puterice: „Să trăescă“.

La aceste cuvinte răspunse Escel. Sa în termini călduroși mulțămind mai întâiu de omagie aduse la acésta și însemnată; accentuă apoi, că anul trecut a fost posomorit pentru noi și ziua de azi ne află érași într'o astfel de situație, încât nici pentru viitor nu putem lega speranțe mai bune. Reflectând la poziția, ce o a luat și în cauza proiectelor bisericesci, dișe, că a fost ușor a-și face datorința, căci a lucrat în conștelegere și cu spriginul moral al clerului și poporului nostru credincios. Dela împlinirea datorinții pentru apărarea intereselor naționale și bisericii nu va absta nici odată, cât timp bunul Dșeu li va conserva puterile trupesci și sufletesci.

Spre a ușura însă acest obligamânt sacru, e de lipsă spriginul tuturor celor ce se interesază de binele și prosperarea națiunii și bisericeii noastre. Vorbirea Escelenției Sale fu întreruptă de vii urale „Să trăiescă“. Escelența Sa dând binecuvântarea archierăscă, se întretinu apoi perënd cu onorațiilor.

— Dela reședința arhiepiscopăscă onorațiilor amers la Ilustritatea Sa Dl. Dr. Ilarion Pușcariu archim. vicariu-arhiepiscop unde P. O. D. Ioan Hannia, protopresb. director sem., într'o căldurosă vorbire accentuând datorința de recunoștință și mulțămitea, ce trebuie să avem cătră bărbații devotați ai bisericeii și națiunii noastre, felicită pe Ilustrit. Sa, carele totdeuna a dovedit mare interes pentru promovarea afacerilor noastre bisericesci și naționale, dorind ca bunul Dumnezeu să-i redea sănătatea, carea în zilele din urmă — cu regret trebuie accentuat, a fost sdruncinată. — Ilustritatea Sa răspunse în cuvinte bine simțite, accentuând mai cu sémă buna înțelegere, ce trebuie să domnescă pentru ca să putem înainta cu folos în zilele grele, de care suntem cercați și dori tuturor an nou fericit!

* **Sêrbătore școlară.** În presera sfântului Ioan Botezătorul, patronul seminariului diecesan din Arad s'a ținut în sala seminarului diecesan sêrbătoreea îndatinată a patronului acestei școle. Cu acésta ocaziune întrunindu-se în sala mare a institutului corpul profesoral și elevii seminariului, precum și un public ales, — directorul seminariului ținut un discurs, în carele espuse însemnătatea sêrbătorii, ér corul tinerimei sub conducerea dlui profesor de cant Valeriu Magdu esecută mai multe cântări religiöse.

* **Bibliografie.** A ieșit de sub tipar în tipografia noastră diecesană opul „Compendiu de Geografie universală“ de Teodor Ceonțea profesor preparandial. Edițiunea a treia. Prețul 1 fl. 50 cr. Asupra acestui valoros manual didactic vom reveni.

* **Incasarea speselor cultului în comitatul Aradului.** Școlele noastre confessionale se susțin din aruncul, carele din an în an se eiectează pre credincioși sub titlul de „spesele cultului.“ Acest arunc în comitatul Aradului cu începere dela anul 1873 se încasa în următorul mod, și anume: comunele bisericesci își făceau în cadrul competenții preliminarul de spese; și preliminarul acesta, aprobat de venerabilul Consistoriu, îl transpuneau comunei politice, carea prin organele sale încassa spesele cultului de odată cu celelalte dări.

În anul trecut însă un locuitoriu din comuna Șimand a ridicat protest contra acestui us la autoritatea comitatensă; și congregațiunea comitatului Arad ținută în Iunie anul trecut esaminând acel protest și neafându-l motivat, l'a respins, și s'a dechiarat de nou pentru susținerea usului vechiu.

Contra acestui conclus motivat al congregațiunii comitatense din Iunie anul trecut protestătorul a subternut apelată la înaltul Ministeriu de interne, carele prin un rescript a dat loc apelatei, și a dispus, ca confessiunea să-și încaseze însăși spesele cultului.

Reportând congregațiunii comitatense ținută Lunia trecută dlu vicecomite al comitatului Aradului despre acest rescript ministerial a cerut, și comisiunea permanentă a propus, congregațiunii, ca dispusețiunea cuprinsă în rescriptul ministerial și referitoriă la încasarea „speselor cultului“ să-se estindă față de toate comunele din comitat și anume, ca comunele bisericesti să-și încaseze înseși speșele cultului, și în cas de lipsă să pôtă cere ajutorul și întervenirea organelor comunii politice numai după 15 August în fiecare an, cu ocașiunea, când se ieau dispusețiunile pentru încasarea dărilor: Contra acestei propuneri au vorbit unii dintre membrii români, propunând a-se susține usul de până acum, cu atât mai vârtos, cu cât este vorba de un us vechiu prefăcut în lege, pre lângă care us s'a dechiarat în unanimitate reprezentanța comitatului în ședința s'a ținută în iunie anul trecut, — de bună seamă din motivul, că acest us, de 21 de ani s'a constatat de bun și practic și pentru promovarea cauzei celei mari a instrucțiunii poporului.

Congregațiunea comitatensă ținută Lunia trecută față de această contra propunere susținută de membrii români a luat concludul, ca cu începere din prima Ianuarie 1895 comunele bisericesti să-și încaseze înseși speșele cultului prin organele lor proprii, pre lângă amandamentul că în cas de lipsă comunele bisericesti pot cere întervenirea organelor politice la fiecare pătrariu de an pentru încasarea speselor restante pre cale esecutiională.

* *Dar pre sēma sfintei biserici.* Înregistrăm cu plăcere, că confratele nostru Georgie Bogomir din Micherechiu la sfatul și staruința vrednicului preot de acolo Nicolae Rocsin a dăruit pre sēma sfintei biserici din numita comună spre scopuri bisericesti-scolare două jugere de pământ în preț de patru sute fiorini val. austr.

Esprimând mulțămita noastră în numele scopului sfânt, urmărit prin acest dar atât donatoriului Georgie Bogomir, cât și venerabilului părinte Nicolae Rocsin dorim, ca această faptă frumoasă să aibă cât mai mulți imitatori.

* *Avis.* În cancelaria Consistoriului nostru aradan se află depuse spre vândare exemplare suficiente din noua edițiune a Regulamentului pentru parochii în provința noastră metropolitană, carea edițiune e completată cu modificarea făcută de Măritul congres la § 15 din citatul Regulament. — Prețul unui exemplar e 10 cr. v. a.

* *Anul nou în București.* Serbarea anului nou în București s'a făcut după următoarea programă:

M. S. Regele, însoțit de A. S. R. principele Ferdinand, moștenitorul presuntiv, și încungiurat fiind de casa sa militară, asistă la oficiul divin ce s'a celebrat în s-ta biserică a mitropoliei, la orele 10 și jumătate dimineața, față fiind dnii ministri, dnii președinți și membrii adunărilor legiuitoare, cari s'au aflat în capitală, înaltele curți de casație și de compturi, d. primar cu consiliul comunal, dnii oficeri generali și superiori cari nu au fost sub arme, camera de comerț și funcționarii superiori ai statului.

Trăsura M. S. regelui fu escortată de un escadron de cavalerie.

După serviciul divin M. S. regele trecu în revistă garda de onore înșirată în curtea santei mitropolii și merse în apartamentele I. P. S. S. mitropolitului primat, unde primi felicitările înaltului cler și ale persónelor presente.

În aceeași zi, la palatul din oraș au fost deschise registrele de înscriere.

* *M. S. Regele Carol* a adresat cu ocașiunea anului nou armatei următorul ordin de zi: Ostași! Cu o adencă mulțămire am veduț, că silințele, ce șefii voștri le-au dat pentru voi, nu au rămas neroditoare. Manevrelle, din anul trecut sunt o viuă dovadă, că ați sciut să vă folosiți de învățămintele ce vi-s'au dat. Mândru, că scumpa mea armată este vrednică de jertfele, ce țera face pentru dēnsa, cu o adevărată bucuriă vă urez, oficeri, sub-oficeri căporali și soldați, ani mulți și fericiți! Carol.

* *O faptă creștinescă.* Vrednicul poporean din Pauliș, Michaiu Raitariu din zel creștinesc pentru înfrumșetarea casei lui Dumneșeu a daruit sfintei biserici pentru sfințele sērbători ale anului curent 10 kilograme de lumini în preț de 20 fl. v. a. Pentru această faptă creștinescă subscrisul în numele comunei bisericesti Pauliș mă sēmt îndemnat a esprima și pre această cale cea mai profundă mulțămită onorabilului nostru confrate Michaiu Raitariu. Dumneșeu se-i răsplătescă cu darurile sale cele bogate jertfa adusă pre sfântul altariu al bisericii Domnului. Pauliș, 2/14 Ianuarie 1895. Zamfir Conopan preot gr. or. rom.

* *Principele moștenitor al României* cu principesa Maria s'au reîntors Sâmbătă sēra la București. Alțea Sa, care până acum a fost I-I comandant alu batalionului I de vânători, cu I Ianuarie 1895 s'a înaintat la gradul de locotenent colonel în armată,

* *Evangelia reginei României.* În timpul cât a fost bolnavă, regina Elisabeta a României a scris o evangeliă, care a adus-o acuma acasă și a predat-o Mitropolitului-primat al țerei la Sinaia. I. P. S. S. a dus șilele trecute evangeliă la București, unde va fi spusă câte-va șile la Mitropoliă, spre a fi veduț de public. Evangelia este legată în aur și argint și decorată cu o mulțime de figuri esecutate de regina. Mai aflăm, că regina va duce în persoană evangeliă, unică în felul ei, și o va depune la Curtea-de-Argeș la mărățul mormentu alu lui Neagoe Basarab.

† *Necrolog.* Venerabilul nostru confrate Teodor Leucuția, fost paroch emerit în Coroiu, protopresbiteratul Beliu, născut la 1811 în Coroiu din părinți economi cu frica lui Dumneșeu, a servit ca paroch 62 de ani în Coroiu și în 26 Decembre a. c. repausând în Domnul în 27 a aceiaș luni fu înmormēntat cu totă ceremoniă în cimiteriul parochial din Coroiu.

Înmormēntarea s'a efeptuit de protopresbiterul tractual Petru Suciu, asistat de preoții: George Leucuția, Petru Leucuția, Alesandru Popescu, Alesandru Popovici și Masim Căpitan, în prezența poporenilor sei, a inteligenții și a credincioșilor numerosi din jur.

Cuvēntarea funebrală a rostit-o protopresbiterul tractual Petru Suciu, descriind în colori vii meritele repositului Nestor al diecesei Teodor Leucuția, carele ca

cap de familie esemplariu, ca preot evlavios, fiind dător de exemplu în totă privința familiei sale, credincioșilor săi și la cei din jur și în depărtare, unde a străbătut vestea evlaviei dînsului.

Repausatul și-a chivernisit bine trebile sale, și-a crescut familia cu frica lui Dumneșeu, dar nu și-a uitat nici de biserică, casa lui Dumneșeu, unde și-a petrecut zilele vieții sale. Sub păstoria dînsului s'a zidit biserică nouă de material solid, s'a creat un fond parochial de 2600 fl., lăsând parochia mică la număr în stare arangiată, drept ce chiamându-l Dumneșeu la sine cu cuvîntul din Mateiu, cap. 25, vs 21: Bine slugă bună și credincioasă; între puține ai fost credincios, preste multe te voi pune, întră întră bucuria Domnului tîu!

Fie-i țîrina ușoră și memoria binecuvîntată!

INVITARE DE PRENUMERAȚIUNE

LA

„BISERICA și ȘCOLA.”

Fîia bisericească școlastică, literară și economică.

Cu începutul anului 1895 deschidem abonament nou la „Biserica și Școla.”

Rugăm pre toți domnii abonați de până acum, cari doresc a avé fîia noastră și pe viitoriu, se binevoiescă a tramite la „Tipografia diecesană” prețul de prenumerație care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARIA:

PE UN AN . . . . . 5 fl. — cr.

” 1/2 ” . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMÂNIA și STRĂINĂTATE:

PE UN AN . . . . . 14 franci.

” 1/2 ” . . . . . 7 fr.

Sprîjinul moral și material, de care până acum s'a bucurat fîia noastră, ne îndreptățeșce a spera, că și în viitoriu vom fi îmbrățișați de asemenea simpatii caldurese precum și de bunăvoința neștrămutată a On. Public cetitoriu.

Redacțiunea.

Concurse.

Conform ordinației Ven. Consistoriu aradan din 23 Novembre 1894. Nr. 6698, se escrie concurs pentru deplinirea definitivă a postului învățătoresc cl. I. din **Valcaniu**, cottul Torontal, împreunat cu următoarele emoluminte: 1) salariu anual în bani gata 300 fl. v. a.; 2) cortel liber cu 2 chilii, culină și cămară, ér mai târziu și grădina de legumi; 3) paie pentru încăldirea școlei și a locuinței învățatorului, cât va cere trebuința; 4) pentru conferință 10 fl., ér pentru scripturistica 6 fl.

Reflectanții, recursele adresate comitetului parochial gr. or. rom. din Valcaniu, și provédute cu testimoniu de calificație și din limba maghiară, au a-le substerne Prea On. Domn protopresviter și inspector școlar Paul Miulescu în N.-B.-Komlos, până la 22 Ianuaru 1895

st. vechiu când va fi și alegerea; ér până atunci a se aréta în vre-o Duminecă ori sêrbătore în sfta biserică spre a-și aréta desteritatea în cântare și tipic.

Valcaniu, din ședința comitetului parochial gr. or. ținută la 13/25 Novembre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. protopresbiter și inspector de școle.

—□—

Pentru deplinirea parochiei vacante **Leheceni**, de clasa III. în tractul Vașcăului se escrie concurs pe baza conclusului consistorial de sub Nr. 414 a. c. cu termin până la 22 Ianuarie 1895 v.

Emolumintele sunt: a) pămênt parochial de 25 jugere; b) doué intravilane; c) câte o ți de lucru; d) stolele indatinate, și anume: pentru prohodul mare 4 fl. pentru cel mic 1 fl., pentru botez 50 cr.; pentru cununie 5 fl.; pentru liturgie privată 80 cr.

Recursele ajustate conform Regulamentului pentru parochii, au a se trimite până la terminul indicat la subscrisul.

Beiuș, 22 Decembre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILIU PAP, m. p. prot Vașcăului.

—□—

Sé escrie concurs pentru îndeplinirea stațiunei învățătoreșci dela școla gr. ort. română din **Ternova**, protopresbiteratul Siriei diecesa Aradului — devenită vacantă prin mutarea fostului învățator Florian Totan — cu termin de alegere pe 29 Ianuaru (10 Februaru) 1895.

Emolumentele sunt: a) în bani gata 300 fl., b) în relut de cuartir și până când comuna va fi în stare alda în natură 20 fl.; c) în spesele de scripturistica 3 fl. Speșele de conferință după necesitate le va suporta comuna nu altcum și îngrijirea de curățirea și încăldirea salei de învățămênt.

Cei ce doresc a ocupa acest post sunt avisați a-și trimite petițiunile lor instruate conform stat. org. și organizării provisorie adresată comitetului parochiei Ternova, până la 25 Ianuarie st. v. 1895 părintelui protopop și insp. Giorgiu Popovici în Siria (R.-Vilagos).

Competenții sunt pofțiți în vre-o Duminecă séu sêrbătore la St. biserică din loc, pentru a-și aréta desteritatea în cânt și tipic; pentru că alesul învățator e obligat fără alta renumerare a conduce respective a cânta în strană.

Alesul numai după o probă de un an va fi recomandat Ven. Consistoriu spre întărire definitivă.

Ternova, la 1/13 Decemvre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: GIORGIU POPOVICI, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru deplinirea postului învățătoresc vacant din **Slatina**, sé escrie de nou concurs, cu termin de alegere pe Dumineca din 29 Ianuarie 1895.

Venitul învățătoresc, pe lângă cortel și grădina de legumi, e stătorit în bani, naturalie și pămênt la 301 fl.

Reflectanții la acest post vor avé sé-și trimita recursele ajustate cu documintele necesarie la oficiul protopopesc din Maria-Radna, până inclusive la 25 Ianuarie 1895.

Maros-Slatina, în 20 Decemvre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILE BELEȘ, m. p. protopopul Radnei.

—□—